

УДК 65.011.1

ТЕХНІЧНА ПОЛІТИКА – ОСНОВА РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Є.А. Бельтюков, д.е.н., професор

Є.О. Кобальчинська

О.П. Кац

Одеський національний політехнічний університет, Одеса, Україна

Бельтюков Є.А., Кобальчинська Є.О., Кац О.П. Технічна політика – основа розвитку потенціалу підприємства.

Стаття присвячена питанням підвищення ефективності діяльності підприємств, та їх конкурентоспроможності у сучасній економіці. Розглянуто одне з головних умов розвитку потенціалу підприємства – розробка технічної політики, яка є інструментом у досягненні цілі. Досліджено і визначено комплекс дій і заходів, спрямованих на реалізацію технічної політики підприємств в межах діючої стратегії.

Ключові слова: технічна політика, потенціал підприємства, конкурентоспроможність, стратегія, інструменти, технологічні процеси

Бельтюков Е.А., Кобальчинская Е.А., Кац О.П. Техническая политика – основа развития потенциала предприятия.

Статья посвящена вопросам повышения эффективности деятельности предприятий и конкурентоспособности их в современной экономике. Рассмотрено одно из главных условий развития потенциала предприятия – разработка технической политики, которая является инструментом для достижения цели. Исследован и определен комплекс действий и мероприятий, направленных на реализацию технической политики предприятий в рамках действующей стратегии.

Ключевые слова: техническая политика, потенциал предприятия, конкурентоспособность, стратегия, инструменты, технологические процессы

Belyukov E.A., Kobalchinska E.O., Katz O.P. Technical policy – the basis of the enterprise potential.

The article is devoted to improving the efficiency of enterprises and their competitiveness in modern economics. Considered one of the main conditions for the development potential of the company – the development of technological policy, which is a tool to achieve the goal. Researched and identified a set of actions and activities aimed at the implementation of technical policy of the enterprises under the current strategy.

Keywords: technological policy, potential of the enterprise, competitiveness, business strategy, tools and processes

В умовах економічної нестабільності для українських підприємств необхідність правильного вибору стратегічних альтернатив розвитку промислового підприємства набуває особливої актуальності. Перед керівництвом постійно виникає проблема підвищення результативності діяльності підприємства, його сталого розвитку на основі існуючого потенціалу. І тому, лише ефективне використання потенціалу, його постійний розвиток, може забезпечити конкурентоспроможність підприємства, та внаслідок цього його благополуччя та прибутковість.

Сучасна економічна ситуація диктує необхідність пошуку нових напрямів підвищення ефективності діяльності підприємств, аналізу причин і факторів, що стримують їх розвиток. В умовах ринкового господарювання одним з головних факторів конкурентоспроможності підприємства є розробка ефективної технічної політики яка є основою розвитку складових потенціалу і потенціалу підприємства у цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Сучасні розробки вітчизняних дослідників – Н.С. Краснокутської, О.С. Федоніна, І.М. Репіної, О.І. Олексюка дають оригінальне тлумачення сутності потенціалу підприємства та методів його визначення, роботи В.Н. Гавві та Е.А. Божко присвячені формуванню та оцінки потенціалу. І.З. Должанський, Т.О. Загорна розглядають у своїх працях інструментарій стратегічного управління, технологій інноваційного розвитку щодо вирішення проблем управління потенціалом підприємства.

Вчені Ансофф І., Львов Д.С., Агафонов В.А., Фатхутдинов Р.А., Архипов В.М., Матвієнко І.В., Мазалов М.Є., Непомнящий Є.Г., Грузнов І.І., Бельтюков Є.А., Єпіфанова І.М. у своїх роботах вирішують проблеми розвитку та ефективності підприємств у сучасних умовах, у тому числі, на основі технічного переозброєння в рамках технічної політики підприємства. Водночас залишаються невирішеними питання, пов'язані з ефективним управлінням потенціалом та його складовими – потенціалом виробничих фондів.

Виклад основного матеріалу

Підприємство працює в певному економічному середовищі, яке впливає на його діяльність. Існуюча недосконалість податкової та амортизаційної систем, кредитної і фінансової політики держави, норм чинного законодавства, рівня регулювання цін у національній економіці, системи ліцензування – ці та інші, незалежні від підприємства, чинники безперечно впливають на ефективність його діяльності. Тому підприємству треба приділяти більшу увагу у використанні внутрішніх чинників і дати змогу підприємству розробити програму заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності за рахунок власних можливостей, власного потенціалу виробничих фондів.

Підвищення ефективності діяльності підприємства ґрунтується на досягненнях науки і техніки, передового, вітчизняного і зарубіжного досвіду. Конкурентне ринкове середовище вимагає від підприємства постійного вдосконалення. Для того щоб бути конкурентоспроможним, підприємство повинно мати конкурентні переваги завдяки власним ресурсам.

Основним шляхом їх отримання є раціональне використання існуючого потенціалу підприємства, підвищення ефективності власного капіталу на базі розробки правильної технічної політики.

Загальноприйняте визначення поняття «технічна політика» звучить наступним чином. Технічна політика підприємства – система стратегічних заходів, що проводиться керівництвом підприємства в області стратегії підвищення якості продукції, ресурсозбереження, організаційно-технічного розвитку виробництва як компонентів системи менеджменту [1].

Слід підкреслити, що технічна політика похідна від загальної стратегії підприємства і визначається місією і функціональними цілями організації, зокрема, виробничими цілями. У свою чергу, положення технічної політики підприємства знаходять відображення в спеціалізованих (функціональних) стратегіях, а саме, в технічній, технологічній, виробничій, інноваційній, інвестиційній стратегіях.

Фатхутдинов Р.А. вважає, що до етапів розробки технічної політики підприємства належать:

1) Проведення маркетингових досліджень.

На сьогоднішній день для того, щоб зрозуміти клієнтів, конкурентів, дилерів, ознайомитися з кон'юктурою ринку, жодне підприємство не може обійтися без маркетингових досліджень. Потрібно знати, що являє собою ринок, хто на ньому діє, як він функціонує, які його запити [2].

Треба слідкувати за станом маркетингу на підприємстві, тому що це важливо для планування виробництва у постійно мінливому зовнішньому середовищі. Цей етап проводиться з метою визначення рівня конкурентоспроможності товарів, що випускаються і для розробки стратегічних заходів по досягненню конкурентоспроможності товарів у майбутньому.

Також багато менеджерів, навіть вищої ланки, вважають, що маркетингові дослідження для їх компанії зайва розкіш. Тим часом саме рівень розвитку системи маркетингових дослідження є показником реального рівня стану маркетингу на підприємстві [3].

2) Розробка стратегії фірми, в яку закладена ідеологія технічної політики. Визначення правильного стратегічного курсу є найбільш відповідальною справою для підприємства, оскільки формує пріоритети його діяльності на основі існуючого потенціалу, на відносно довгострокову перспективу.

3) Проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт зі створення конкурентоспроможних товарів. В умовах науково-технічної революції, ані техніка, ані виробництво, ані споживання не можуть розвиватися й удосконалюватися без виконання комплексу сучасних наукових досліджень і розробок, що також є складовою потенціалу підприємства.

4) Організаційно-технологічна підготовка виробництва нових товарів.

Комплексна підготовка виробництва до процесу створення та освоєння нової продукції є сукупністю взаємопов'язаних маркетингових і наукових досліджень, технічних, технологічних і організаційних рішень, спрямованих на пошук шляхом досліджень нових можливостей задовольнити потреби споживачів у конкретних видах продукції чи наданні існуючим необхідних функціональних властивостей.

Численні роботи присвячені даній темі. Наприклад, як вважає проф. Грузнов І.І. в умовах економічної кризи в гіршому становищі опиняється проблема створення і постановки нових виробів на виробництво. Пояснює це тим, що споживачі намагаються звести до мінімуму фінансування НДДКР, закупівлі нового високовартісного обладнання відкладають до кращих часів. У той же час економічна криза поглиблюється і підйом економіки неможливий без конкурентоспроможної техніки, прогресивної технології і нових організаційно-економічних методів, механізмів і форм створення виробництва і експлуатації продукції. З точки зору автора, необхідно і у важких умовах роботи підприємств шукати невикористані можливості розширення ринку пропозицій в нових виробках, заради збереження і примноження майбутнього накопиченого досвіду і наступності науково-технічних, техніко-організаційних, організаційно-економічних та інших рішень [4].

5) Виробництво та реалізація нових товарів підприємства. Новим продуктом може бути удосконалений варіант існуючого товару або суттєве нововведення. Підприємство зацікавлене в плануванні нових товарів, оскільки збільшуються збут, прибуток, зменшується залежність від реалізації одного товару, створюється позитивний імідж підприємства-новатора.

Як показує світова практика, лише 10% усіх нових товарів є дійсно новими, оригінальними й називаються товарами світової новизни. Розробка таких товарів, організація їх виробництва й виходу на ринок вимагають великих витрат і пов'язані з підвищеним ризиком. Це є однією з причин того, чому компанії розробку нових товарів пов'язують найчастіше з удосконаленням і модифікацією існуючих товарів.

Можна зробити висновок, що мета технічної політики – забезпечити необхідне економічне зростання і бажаний рівень розвитку підприємства на майбутній довгостроковий період. Це може бути досягнуто завдяки інноваційним процесам. Існує різноманітна література, яка присвячена даній темі. Мазалов М.Є. [5] розглядає технічну політику в якості найважливішого інструментарію реалізації стратегії розвитку потенціалу промислового підприємств в сучасних умовах, і вважає її найважливішими компонентами модернізаційну та інноваційну складові.

Коротка характеристика розділам технічної політики, яка розробляється за наступними напрямками:

1) Створення, освоєння виробництва і модернізація продукції, що випускається.

Проектування, освоєння нової і підвищення якості продукції, що виготовляється є найважливішим напрямком діяльності підприємств, які мають своєю метою забезпечення допустимих

темтів науково-технічного прогресу і підвищення якості продукції, що випускається.

Заходи цього розділу групуються за такими напрямками:

- створення нових видів продукції;
- освоєння випуску новостворених видів продукції;
- організація випуску раніше освоєних виробів на дочірніх підприємствах;
- модернізація випуску продукції;
- підвищення якості продукції, що виготовляється;
- впровадження нових прогресивних стандартів і зняття з виробництва застарілої продукції.

Для кожного з цих заходів заздалегідь розробляється календарно-оперативний план (графік) виконання робіт, складається кошторис витрат і визначається економічний ефект від впровадження. Так підвищення якості продукції, що випускається веде до збільшення прибутку підприємства [6].

2) Впровадження прогресивних технологічних процесів.

Проблематика впровадження прогресивних технологічних процесів та нової техніки в нашій країні у зв'язку з тим, що відбувається економічна криза, набуває особливого значення. Варіанти реалізації технологічних процесів на підприємстві показані на рис. 1.

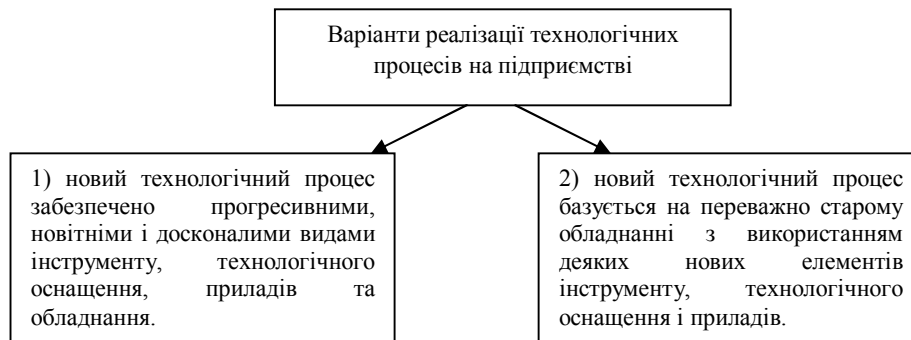

Рис. 1. Варіанти реалізації технологічних процесів на підприємстві

Перший варіант є більш ефективним, але вимагає значних капіталовкладень, які окупляться за значно більший відрізок часу, ніж другий варіант. Він може бути рекомендований при проектуванні та запуску нового виробництва.

Другий варіант найчастіше прийнятий при поточному вдосконаленні діючого виробництва. По ефективності другий варіант може близько стояти поруч з першим, але ніколи він не може зрівнятися з ним при відносно тривалому періоді експлуатації [7].

3) Автоматизація і механізація виробничих процесів.

Це комплекс заходів, що передбачають широку заміну ручних операцій машинами та механізма-

ми, впровадження автоматичних верстатів, окремих ліній і виробництв.

Механізація виробництва безперервно розвивається, вдосконалюється, переходячи від нижчих до більш високих форм: від ручної праці до часткової, малої і комплексної механізації і далі до вищої форми механізації - автоматизації.

Вищим ступенем механізації є автоматизація виробничих процесів, яка дозволяє здійснювати весь цикл робіт без безпосередньої участі в ньому людини, лише під його контролем.

Автоматизація – це новий тип виробництва, який підготовлений сукупним розвитком науки і техніки, насамперед переведенням виробництва на електронну основу, за допомогою застосування

електроніки і нових досконалих технічних засобів. Необхідність автоматизації виробництва викликана нездатністю людини з потрібною швидкістю і точністю управляти складними технологічними процесами. Величезні енергетичні потужності, великі швидкості, надвисокі і наднизькі температурні режими виявилися підвладні тільки автоматичному контролю та управлінню [8].

4) Вдосконалення системи управління, планування і організації виробництва.

Як відомо, управління відіграє значну роль в діяльності будь-якої виробничої організації чи організації сфери послуг, оскільки має забезпечувати постійну конкурентну перевагу виробів, що випускаються, або наданих послуг при зміні кон'юнктури ринку.

У сучасному процесі управління виробництвом виділяють чотири важливі функції: планування та прийняття рішень, організація, керування виробничим колективом (їх мотивація) і контроль, які спрямовані на засоби організації (людські, фінансові, інформаційні та інші) з метою досягнення поставленої мети.

Більшість негараздів підприємств в Україні та Росії, пов'язані саме з поганим функціонуванням системи управління виробництвом. Системи, в основі якої є як внутрішні, що залежать від даного виробництва, так і зовнішні чинники, зумовлені державною політикою та загальною економічною ситуацією. Загальновідомо, що на сьогоднішній день ці країни є найменш підготовлені до промислового розвитку.

Вдосконалення системи управління, планування і організації на підприємствах спрямоване на вирішення завдань стратегічного, поточного і оперативного управління. Завдяки здійсненню досліджень ринкового середовища, внутрішніх можливостей підприємства і широкого застосування інформаційних технологій, можна прийняти необхідне управлінське рішення для досягнення конкурентних переваг на ринку.

5) Підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів.

Ефективність виробництва на підприємстві тісно пов'язана з проблемою економії всіх видів ресурсів, бо вони є обмеженими. Раціональне використання виробничих ресурсів є важливим резервом підвищення ефективності виробництва, що веде до збільшення обсягів виробництва продукції, підвищення продуктивності праці та фондівіддачі. Адже частина витрат, які утворюють собівартість продукції, пов'язані з використанням факторів виробництва. Тому раціональне використання ресурсів зумовлює зниження собівартості одиниці продукції і збільшення прибутків підприємства.

До основних напрямів раціонального використання сировинних і паливно-енергетичних ресурсів можна віднести [9]:

— поліпшення структури паливного та паливно-енергетичного балансу;

— більш ретельну і якісну підготовку сировини до його безпосереднього використання на промислових підприємствах;

— правильну організацію транспортування і зберігання сировини і палива – недопущення втрат і зниження якості;

— комплексне використання сировини;

— хімізацію виробництва;

— використання відходів виробництва;

— повторне використання сировини.

6) Оновлення та модернізація основних фондів.

Фондовий потенціал є основною складовою у потенціалі промислового підприємства, тому необхідно поділяти більш уваги стану основних виробничих фондів.

Технічно відстале і морально застаріле, а тому збиткове виробництво створює зону застою, що перешкоджає науково-технічному прогресу країни.

Спираючись на данні статистичного щорічника України за 2011 рік, можна зробити висновок про негативну тенденцію для країни – ступінь зносу основних засобів в середньому по українським підприємствам складає більше ніж 50%. (табл. 1)

На сьогоднішній день в Україні близько 40% основних виробничих фондів діють близько 25 років, ще стільки ж – від 10 до 20 років.

Моральне та фізичне старіння обладнання, низький рівень фінансування з боку державних структур, низька інвестиційна привабливість українських підприємств – все це причини того, що продукція, вироблена на наших заводах і фабриках, стає неконкурентоспроможною, підприємства зазнають збитків, а в умовах фінансової кризи все більша кількість стають банкрутами.

Можна виділити деякі з підходів до вирішення даної проблеми. По-перше, це своєчасний ремонт та модернізація основних фондів. По-друге, процес технічного переозброєння на підприємстві.

Оновлення основних фондів – це модернізація і заміна функціонуючих засобів праці новими, більш продуктивними і сучасними за технічним рівнем. Оновлення основних фондів може проводитися шляхом технічного переозброєння – це процес переоснащення матеріально-технічної бази підприємства, що передбачає підвищення техніко-економічного рівня без залучення додаткової робочої сили, або, іншими словами, – це впровадження інтенсивної технології на основі заміни (повністю або частково) активної частини фондів внаслідок їх морального зносу.

Обґрунтований і своєчасно проведений процес технічного переозброєння дозволяє підприємству:

— збільшити обсяги виробництва;

— збільшити якість продукції та її асортимент;

— збільшити енергоефективність виробництва;

— знизити собівартість продукції за рахунок зниження витрати ресурсів на її виробництво;

— знизити несприятливий вплив на навколишнє середовище.

Необхідність оновлення основних виробничих фондів за ринкових відносин визначається передовсім конкуренцією товаровиробників. Саме конкуренція спонукає підприємства здійснювати прискорене списання основних виробничих фондів з метою нагромадження фінансових ресурсів для наступного вкладання коштів у придбання більш прогресивного устаткування, впровадження нових технологій та іншого поліпшення основних виробничих фондів.

7) Удосконалення кооперації та поділу праці, організації та обслуговування робочих місць, впровадження передових прийомів і методів праці.

Організація праці передбачає систематичне впровадження досягнень науки і передового досвіду та дозволяє найкращим чином поєднувати техніку і людей в єдиному виробничому процесі, забезпечує найбільш ефективне використання матеріальних і трудових ресурсів, безперервне підвищення продуктивності праці.

Цей етап включає:

— підвищення продуктивності праці, економія живої праці, що витрачається при виконанні трудових операцій;

— найбільш ефективне використання матеріальних і трудових ресурсів;

— використання найбільш прогресивних методів і прийомів праці, скорочення або повна ліквідація витрат робочого часу;

— створення сприятливих умов праці;

— підвищення рівня нормування праці.

8) Науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи.

Включає заплановані до виконання роботи з НДДКР, що проводяться як самим підприємством, так і іншими підприємствами за договорами. У плані вказується зміст робіт, мета і місце впровадження, терміни розробки та впровадження, витрати на розробку і очікуваний економічний ефект.

У статистичному щорічнику України, у розділі наука та інновації, включені показники, що характеризують наукову та науково-технічну діяльність організацій (підприємств) та інноваційну діяльність промислових підприємств України.

Розглянемо витрати організацій на виконання власними силами наукових та науково-технічних робіт (табл. 2).

Таблиця 1. Ступінь зносу основних засобів за регіонами за 2000 – 2010 рр. (відсотки)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Україна	43,7	45,0	47,2	48,0	49,3	49,0	51,5	52,6	61,2	60,0	74,9
АРК	41,8	46,0	45,2	46,0	46,0	47,9	54,7	55,8	61,3	64,8	69,4
області :											
Донецька	45,1	44,2	49,8	52,9	52,0	51,6	53,8	52,3	54,2	63,4	64,5
Закарпатська	41,3	42,0	43,2	44,5	41,6	42,6	42,2	46,2	40,1	52,2	74,3
Київська	39,5	39,0	41,0	42,7	45,9	46,5	45,2	39,5	37,2	37,5	38,7
Одеська	44,2	55,2	51,3	50,0	50,6	48,9	51,1	50,4	52,3	51,2	52,7
Харківська	45,6	35,6	37,9	38,6	44,8	45,0	52,2	64,2	81,8	80,6	88,7
міста											
Київ	37,4	37,7	40,8	40,0	38,9	38,6	38,9	39,1	65,3	53,4	53,3
Севастополь	44,7	47,5	48,1	48,2	47,5	47,3	48,1	48,4	47,7	47,9	48,4

Таблиця 2. Витрати організацій на виконання власними силами наукових та науково-технічних робіт за видами (у фактичних цінах; млн.грн.)

Рік	Усього	У тому числі			
		фундаментальні дослідження	прикладні дослідження	науково-технічні розробки	науково-технічні послуги
1995	596,2	83,5	190,1	302,3	20,3
2000	1636,3	258,9	375,0	854,9	147,5
2001	2010,7	336,5	290,3	1102,5	281,4
2002	2153,7	409,8	319,2	1111,5	313,2
2003	2824,0	473,7	383,7	1544,3	422,3
2004	3538,4	614,0	518,1	1882,7	523,6
2005	4386,3	886,1	655,8	2195,8	648,6
2006	4961,1	1107,9	781,3	2539,4	532,5
2007	5908,4	1462,3	1058,5	2793,5	594,1
2008	7723,2	1895,1	1447,5	3570,8	809,8
2009	7680,6	1906,1	1370,4	3593,1	811,0
2010	8825,6	2149,6	1582,6	4240,5	852,9
2011	9365,0	2184,5	1685,1	4398,9	1096,5

З таблиці видно, що витрати організацій на виконання власними силами науково-технічних робіт з кожним роком по трохи зростають. І можна зробити висновок, що в Україні науково-технічні процеси розвиваються, хоч і не стрімким темпом. Важко не погодитися, що без потужної наукової бази ефективна ринкова економіка не може розвиватись. Сучасний розвиток економіки потребує використання ще більше нових наукових знань та інновацій. Наукові досягнення суттєво впливають на економіку країни, тому саме держава, в першу чергу, має підтримувати наукову діяльність та відігравати головну роль у фінансуванні роботи з НДДКР.

Виробничий процес на промисловому підприємстві відбувається постійно і охоплює всі його підрозділи. Технічні зміни відбуваються періодично, залежать від обсягів фінансових ресурсів і технічної політики. Однак у сукупності вони носять безперервний характер та характеризують організаційно-технічний розвиток підприємства [10].

Дослідивши напрямки технічної політики, можна визначити, що постійне вдосконалення засобів і предметів праці, технології виробництва та організації діяльності є головною рушійною силою розвитку продуктивних сил, конкурентних переваг підприємства і економічного зростання країни. За таких обставин головне місце в підтримці наукової діяльності переходить від державного сектора до підприємницького. Саме підприємства, щоб конкурувати між собою, повинні бути зацікавлені в підтримці науково-технічної діяльності, оновленні технологій, удосконаленні організації праці, впровадженні інновацій.

Крім того, саме технічна політика підприємства визначає реакцію системи управління на зміни зовнішнього середовища. Метою є недопущення розвалу побудованої системи управління на підприємстві та виходу параметрів функціонування системи за певні рамки. Технічна політика тісно пов'язана з економічною стійкістю підприємства, показано на рис. 3.

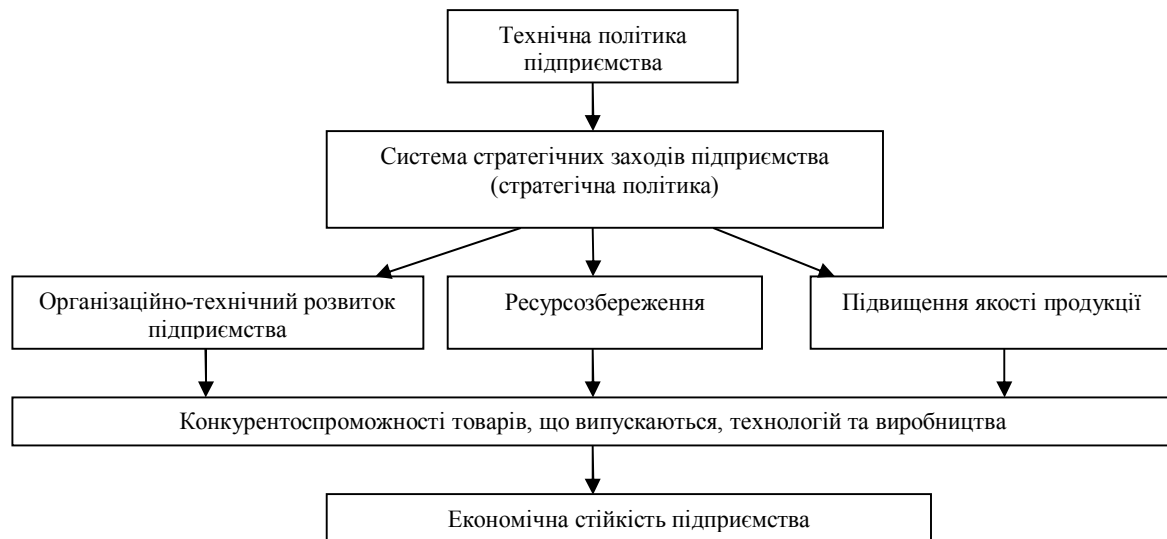

Рис. 3. Зв'язок технічної політики з стійкістю підприємства

Правильно розроблена технічна політика визначає основні ресурси підприємства, його потенціал і відповідає за економічну стійкість. Чим ефективніше використовуються всі наявні в розпорядженні підприємства ресурси і можливості, тим більш непохитна економічна стійкість підприємства, що надає перспективи розвитку.

Висновки

Стійкість і стабільність підприємства забезпечується конкурентоздатністю продукції та ефективністю господарювання. Як відомо, ефективність діяльності в значній мірі залежить від наявності фондового потенціалу підприємства, рівня використовуваної техніки, технології, людського фактора, передового вітчизняного і зарубіжного досвіду.

Технічна політика в управлінні підприємством, його потенціалом, є найголовнішою складовою. Правильно розроблена технічна політика допоможе підприємству залишитися «на плаву» не лише у жорсткій конкурентній боротьбі, але й допоможе утримати підприємство під час кризи та економічної нестабільності в країні.

Планування технічної політики повинне базуватись на принципах: цілеспрямованості, високого наукового рівня, комплексності, безперервності у рамках існуючого потенціалу.

Напрямки та етапи розробки технічної політики мають свої особливості для різних підприємств. Це пов'язано з галузевими особливостями і специфікою конкретних виробничих процесів. Але в той же час у них багато загального, так чи інакше

безперервна та прибуткова робота будь-якого підприємства визначається спроможністю ефективно використовувати внутрішні можливості підприємства, його потенціал, що являється метою технічної політики. Технічна політика включає у себе комплекс різноманітних заходів для розробки ефективної діяльності підприємств та посилення конкурентних переваг.

Для підприємств, в епоху глобалізації, викає проблема загострення конкуренції на світовому ринку. Міжнародна конкурентоспроможність

перетворилась на одне з найскладніших явищ сучасного економічного життя та стала за останні десятиліття однією з найважливіших проблем економічної науки і практики. Тому сьогодні для українських підприємств, коли розвиток науки і техніки йде швидким темпами, є важливим відслідковувати та впроваджувати нові, більш ефективні заходи з розвитку потенціалу і підприємств, бо це суттєво впливає на економіку нашої держави.

Список літератури:

1. Фатхутдинов Р.А. Стратегический менеджмент [Текст] : учебник / Р.А. Фатхутдинов. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Дело, 2001. – 448 с.
2. Котлер Ф. Основы маркетинга : переводное издание / Ф. Котлер ; Пер. с англ. Боброва В.Б. – М. : Бизнес-кн., 1995. – 698 с.
3. Бельтюков Е.А. Выбор стратегии развития предприятия: Учеб. пособие / Е.А. Бельтюков, Л.А. Некрасов. – Одесса: ОНПУ, 2002. – 280 с.
4. Грузнов И.И. Организационно-экономические механизмы управления: Учеб. пособие для студ. экон. спец. / И.И. Грузнов; Ин-т содерж. и методов обучения. – О. : АстроПринт, 2000. – 292 с.
5. Мазалов Н.Е. Стратегия и техническая политика промышленных предприятий: учебное пособие / Н.Е. Мазалов. – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2011. – 103 с.
6. Непомнящий Е.Г. Планирование на предприятии: конспект лекций [Электронный ресурс] / Е.Г. Непомнящий. – Таганрог: ТИУиЭ, 2011. – Режим доступа: <http://www.aup.ru/books/m235/>
7. Сычев Н.Г. Производственный менеджмент в отрасли (машино- и приборостроение) / Н.Г. Сычев. – Минск, 2004. – 63 с.
8. Экономика организации (предприятия) [Текст] : учебник / Е.В. Арсенова [и др.] ; ред. Н.А. Сафронов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Экономистъ, 2004. – 618 с.
9. Сергеев И.В. Экономика организаций (предприятий) [Текст] : учебник / И.В. Сергеев, И.И. Веретенникова ; под ред. д.э.н., проф. И.В. Сергеева. – 3-е изд., перераб. и доп. – Москва : Проспект : Велби, 2008. – 560 с.
10. Швайка Л.А. Планування діяльності підприємства [Текст] : навч. посіб. / Л.А. Швайка. – 3-тє вид., стереотип. – Львів : Новий світ - 2000, 2005. – 268 с.

Надано до редакції 20.08.2013

Бельтюков Євген Афанасійович / Eugene A. Beltyukov

Кобальчинська Євгенія Олександрівна / Eugenia O. Kobalchinska
Jekiss@bk.ru

Кац Оксана Павлівна / Oksana P. Katz
oksa@te.net.ua

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Технічна політика – основа розвитку потенціалу підприємства [Електронний ресурс] / Є.А. Бельтюков, Є.О. Кобальчинська, О.П. Кац // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 3 (8). – С. 22-28. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n3.html>